

Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku, sv. 59, Zagreb – Dubrovnik 2021., 360 str.

Godine 2021. Zavod za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku izdao je novi broj svojega dugogodišnjeg časopisa *Anali*. U ovom je broju objavljeno sveukupno 10 izvornih znanstvenih radova koji kronološki obuhvaćaju razdoblje od kasnoga srednjeg vijeka do početka 20. stoljeća te su tematski vezani prvenstveno za grad Dubrovnik i njegovo područje, jedan nekrolog te osam recenzija raznovrsnih publikacija.

Teme iz kasnosrednjovjekovne povijesti otvaraju ovaj broj, a njih započinje članak pod naslovom *Dragomano nostro della Porta: dragomani Porte u službi Dubrovčana (15. i 16. stoljeće)* (9–38) Vesne Miović. Kroz aktivnost pojedinih dragomana djelatnih u proučavanom periodu, autorica obrađuje brojne aspekte uloge dragomana kao prevoditelja u komunikaciji Dubrovčana s Osmanskim Carstvom. Analizom izvornog gradiva sačuvanog u Državnom arhivu u Dubrovniku, u radu je prikazana važnost te institucije u vremenu prije nego što je ta služba usustavljena u upravi same Dubrovačke Republike. Na problematiku jezičnih barijera nadovezuje se jedna paleografska tema u strogom smislu riječi. Naime, Kristian Paskojević u radu *Paleografska raščlamba ćirilične rukopisne knjige iz knjižnice Zavoda za povijesne znanosti HAZU u Dubrovniku* (39–68) detaljno je obradio ćiriličnu rukopisnu knjigu iz zbirke Vida Vuletića Vukasovića, povjesničara i etnologa druge polovice 19. i prve polovice 20. stoljeća. Kroz analizu raznih karakteristika tog do sada neobrađivanog rukopisa, autor je pokušao predložiti njegovo primjereno imenovanje, odrediti vrijeme i mjesto njegova nastanka te upozoriti na njegove grafijske i jezične zanimljivosti. Tekst je popraćen brojnim ilustracijama iz same knjige rukopisa.

Člankom *Marino Vidra u Toskani u jesen 1565. godine* (69–80) koji potpisuje Tanja Trška započinje set istraživanja koja se bave ranim novim vijekom. To je istraživanje fokusirano na jedan do sada nezamijećen spomen Marina Držića u korespondenciji dubrovačkog nadbiskupa Lodovica Beccadellija. Analizom tog detalja dan je nov prinos boljem poznavanju kasnije faze Držićeva života. Lovro Kunčević u članku *O "drskosti" Dubrovčana: mletačko-dubrovački sukob u ljeto 1630. godine* (81–114) bavi se jednim od najozbiljnijih sukoba Mletačke i Dubrovačke Republike. Uz detaljnu rekonstrukciju sama događaja i njegovih posljedica, u tekstu se propituju i metodološki problemi vezani za ispravnost selekcije izvornog gradiva za analizu pojedinih istraživanja. Kao prilog na kraju teksta nalazi se prijepis izvješća o incidentu koji je napisao zapovjednik mletačkih snaga, čuvan u Državnom arhivu u Veneciji. U radu *Sveta ljubav Svete Katarine u mističnom spjevu Junija Palmotića* (115–136) autorica Ivana Brković razmatra neka pitanja fenomena katoličke obnove. Kroz minucioznu analizu tog marginaliziranog spjeva, inače vrlo važnog i dobro poznata dubrovačkoga baroknog pisca, osim iz strogo književno-povijesne, djelo se promatra i iz emocijološke perspektive. Time se ujedno postavlja pitanje religijskoga emocionalnog režima i emocionalnog stila karakteristična za doba katoličke obnove njegovanog i u dubrovačkim ženskim samostanima. Irena Ipšić člankom *Vlasnička struktura i društveni odnosi na otoku Lastovu prema katastru iz 1660. godine* (137–168) zaključuje teme iz ranonovovjekovne povijesti. Autorica je na temelju analize zemljišnog katastru iz 1660. godine i popisa poreznih obveza na zemljišne posjede pohranjenih u Državnom arhivu u Dubrovniku rekonstruirala razne segmente vlasništva te vlasničke i društvene odnose otoka Lastova druge polovice 17. stoljeća. Tekst je popraćen s nekoliko slika i tablica, a na samom kraju priložen je prijepis poreznih obveza i iznosa zemljišnog poreza izračunata na temelju analiziranog katastru.

Teme moderne i suvremene povijesti počinju člankom naslova *Ostati ili otići: Francuzi u Dubrovniku početkom 19. stoljeća* (169–204) Ariane Viočić-Koprivec. Povijesnodemografskim pristupom autorica je rekonstruirala život trajnih i privremenih francuskih doseljenika na područje Dubrovnika te njihov suživot s lokalnim stanovništvom u razdoblju nakon francuske okupacije. Rad je popraćen brojnim tablicama i grafikonima koji upotpunjuju i dodatno pojašnjavaju pojedine dijelove teksta. *Spomenik kao prijeporno mjesto. Trodnevna proslava otkrivanja Gundulićeva spomenika u Dubrovniku 1893. godine* (205–241) naslov je članka autora Ivana Grkeša. Autorovo istraživanje, kroz opis organizacije i tijeka jedne prvenstveno kulturne manifestacije u Dubrovniku, prati pozadinu čitava događaja opterećenu političkim i nacionalnim sukobima s kraja 19. stoljeća u gradu. Kao i brojni drugi tekstovi ovog broja *Anala* do sada, i taj je rad popraćen brojnim slikovnim priložima. Poviješću knjige, knjižnica i čitanja bavi se rad Danijele Erak *Kultura čitanja Baltazara Bogišića* (243–277). Kroz rekonstrukciju čitalačkih navika i stvaranja privatne knjižnice Baltazara Bogišića temeljenu na njegovoj bogatoj ostavštini, autorica je, ocrtavši čitalački profil toga poznatoga pravnog povjesničara, prikazala kulturu čitanja intelektualne elite druge polovice 19. stoljeća na prostoru Dubrovnika. Taj je rad također popraćen priložima u obliku fotografija, grafikona i transkripcije izbora pisama iz Bogišićeve prepiske o nabavi i kolanju knjiga. Članak pod naslovom *Svojim trudom soagdašnji kruh dobiti: ženska zanimanja u Dubrovniku u 19. i početkom 20. stoljeća* (279–306) Kristine Puljizević zaključuje dio sa znanstvenim radovima ovog broja *Anala*. Kompleksnom temom u domeni povijesti žena, autorica je kvantitativnom analizom matičnih knjiga vjenčanih, pohranjenih u Arhivu Dubrovačke biskupije, prikazala ženska zanimanja u Dubrovniku koja nisu bila vezana za vlastita kućanstva te ih stavila u širi kontekst onodobne Europe. S obzirom na metodološki pristup, i taj rad nadopunjen je tablicama i grafikonima.

Nakon središnjeg dijela koji se odnosi na znanstvene radove, slijedi jedan nekrolog. *In memoriam* (307–310), koji potpisuje Zdenka Janeković Römer, posvećen je poznatom i plodonosnom dubrovačkom i hrvatskom, a u međunarodnim historiografskim krugovima priznatom povjesničaru Bariši Krekiću (1928. – 2021.).

Posljednji dio časopisa odijeljen je zajedničkim naslovom *Osrti i kritike* (311–349). U tom se dijelu nalazi osam tekstova koji donose prikaze i recenzije recentnijih publikacija izdanih u domaćim i stranim izdavačkim kućama, kako monografija, tako i zbornika radova. Prikazane publikacije obuhvaćaju raznovrsnu tematiku, ali ipak vezanu prvenstveno za lokalni prostor Dubrovnika pa tek onda i širega istočnojadranskog prostora.

Uredništvo časopisa *Anali Zavoda za povijesne znanosti Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Dubrovniku* i ovim je brojem predstavilo iznimno kvalitetne radove, kako već etabliranih znanstvenika, tako i onih mlađe generacije, koji pokrivaju raznovrsne teme vezane za grad Dubrovnik i dubrovačko područje u velikom vremenskom rasponu od kasnoga srednjeg vijeka do početka 20. stoljeća. No, koliko god članci bili vezani za lokalni prostor, oni svojim vrijednim arhivskim istraživanjima i inovativnim pristupom spomenutoj raznovrsnoj problematici izlaze iz okvira lokalne povijesti te uvelike pridonose boljem poznavanju ne samo šireg područja istočnog Jadrana nego i sredozemnog svijeta u cjelini.

Filip Novosel